

# Západ nemůže odmítnout Putinovo úsilí o rehabilitaci Stalina

nationalinterest.org/feature/west-cannot-dismiss-putin's-effort-rehabilitate-stalin-206469

12. května 2023



Na zmenšeném a utlumeném průvodu ke dni vítězství druhé světové války Vladimir Putin znovu přirovnal válku na Ukrajině k epickému boji SSSR proti nacismu. Ideologické ospravedlnění Putinovy invaze – „denacifikace Ukrajiny“ – je spojeno s oživenou úctou ke Stalinovi. Vzkříšení sovětského diktátora je však mnohem víc než válečný propagandistický nástroj: slouží k legitimizaci strategické kultury Putina Ruska. Stane-li se Stalinův odkaz morálně přijatelným a legitimním, pak se Putinovy revizionistické zahraničněpolitické cíle – a všechny prostředky k jejich dosažení – stanou podobně ctnostnými. K dosažení trvalého míru v Evropě musí Západ pochopit současné důsledky Putina historického revizionismu.

V únoru tohoto roku byla ve Volgogradu na počest jedné z nejsmrtejnějších bitev druhé světové války: bitvy u Stalingradu odhalena nová Stalinova busta v nadživotní velikosti. Přelomový okamžik toho, co Rusko nazývá „Velká vlastenecká válka“, nacistická expanze do Sovětského svazu byla zastavena ve Stalingradu. Bitva znamenala obrat, protože Rudá armáda začala vítězně pochodovat až do Berlína. V týdnech předcházejících odhalení nové busty úředníci vznesli myšlenku změnit název města zpět na název ze sovětské éry: Stalingrad.

Oživený kult Stalina je však serióznější projekt než vystavování hromady bust, které mají posílit válečnou morálku. Rehabilitace muže z oceli již běžela naplno, když ruské tanky vjely na Ukrajinu v únoru 2022. V prosinci 1999, kdy byl Putin jmenován úřadujícím prezidentem po rezignaci Borise Jelcina, se zavázal, že znovu nastolí domácí pořádek a obnoví sílu Rusko v zahraničí. Nový prezident se obrátil k obrazu Stalina, aby navázal na ruskou nostalgii po ztraceném pozlaceném věku sovětského impéria. Sotva rok v úřadu, Putin nahradil ruskou státní hymnu v roce 2000 národní hymnou Sovětského svazu – hymnou osobně vybranou Stalinem v roce 1943. Aktualizované texty napsal stejný Sergej Michalkov, který napsal původní verzi – se zmínkou o Stalinovi – během Velké vlastenecké války.

Rehabilitace Stalina během následujících let postupně nabírala na síle. V roce 2007 Putin nazval Stalina „efektivním manažerem“ a v dokumentu Olivera Stonea *The Putin Interviews* uvedl, že Stalin byl „nadměrně démonizován“. Jeden z posledních nezávislých televizních kanálů, Rain, byl uzavřen v roce 2014 poté, co se svých diváků dotázal, zda měl Stalin raději vzdát Leningrad, než zabít více než milion občanů – včetně Putina bratra – v nacistickém obležení. Kreml také zakrývá Stalinův genocidní čin, ukrajinský hladomor v letech 1932–1933, známý jako holodomor, až se ho zbavil památník věnovaný obětem v Rusy okupovaném Mariupolu.

Aby mohl podporovat dědictví Stalina, musí Putin vymazat okázalou nelidskost nejvražednějšího komunistického diktátora v ruských dějinách.

V roce 2020 Putin přednesl online lekci dějepisu pro středoškolské studenty a předuniverzitní kadety, kde chválil Pakt Molotov-Ribbentrop, v němž si Třetí říše a Sovětský svaz rozdělily východní Evropu mezi sebe. V eseji zveřejněné téhož roku v této publikaci Putin tvrdil, že v září 1939 Rudá armáda vpochodovala do Polska pouze proto, že „neexistovala žádná alternativa“. Podle něj se Stalin rozhodl rozřezat svého souseda, aby ochránil miliony před „antisemity a radikálními nacionalisty“. „Ochrana“ sovětského typu zahrnovala masakr přibližně 22 000 polských vojenských důstojníků a válečných zajatců v Katyni v roce 1940 – skutečnost, kterou Putin pohodlně ignoruje. A co víc, nedávno vydané Dokumenty FSB připisují tento válečný zločin Třetí říši. Nevadí, že ruská дума odsoudila Stalina za masakr už v roce 2010. Putin ve své eseji také maluje okupaci a následnou anexi pobaltských zemí na podzim 1940 jako „realizovanou na smluvním základě, se souhlasem volené orgány.“ Tyto zmanipulované volby sloužily stejnému cíli jako falešná referenda na Rusy okupované východní Ukrajině organizovaná v loňském roce: ukázat obyvatelstvo a naučit je, jak se chovat pod sovětskou/ruskou vládou.

Nenechte se mýlit: ruské obyvatelstvo je více než náchylné k Putinovu uctívání Stalina. Podle průzkumné agentury Levada souhlasilo 56 procent dotázaných Rusů v květnu 2021 s tím, že Stalin byl „velký vůdce“. Je překvapivé, že v Rusku je Putinovi někdy dokonce vyčítáno, že není dostatečně „Stalin“. Už v roce 2016 se na ruském Instagramu stala velmi populární bizarní selfie aplikace se Stalinovou maskou. To bylo napsáno těsně před totální invazí na Ukrajinu do ruského práva: „jakýkoli veřejný pokus o ztotožnění cílů a akcí Sovětského svazu a nacistického Německa během 2. světové války a také o popření rozhodující role sovětského lidu ve vítězství

nad fašismem“ je trestným činem. Zdá se, že Putin úspěšně využil sjednocujícího a katalyzujícího potenciálu sovětského vítězství ve druhé světové válce a traumatu z rozpadu SSSR, aby obhájil stalinismus.

Jako všichni lidé mají Rusové právo ctít své vůdce a psát svou vlastní historii. Zesilující rehabilitace Stalina však slouží pouze k legitimizaci Putinova autoritářského režimu a k podpoře jeho revizionistických zahraničněpolitických aspirací. Když se americký prezident Franklin D. Roosevelt, britský premiér Winston Churchill a Joseph Stalin v únoru 1945 setkali v Jaltě, aby rozhodli o poválečném uspořádání v Evropě, Stalin slíbil, že umožní svobodné volby v Polsku. Lhal. Jalta nezabránila Stalinovi v prosazování jeho imperiálních cílů ve východní Evropě. Ve stejném duchu ani Budapešťské memorandum z roku 1993 nezabránilo Putinovi v invazi na Ukrajinu.

Putin není Stalin, ale Stalinovo dědictví je všudypřítomné a hluboce zakořeněné v ruské psychice. Abychom pochopili Putinovu strategickou kulturu, musíme ji vnímat „stalinskou optikou“. Spojené státy a jejich západní spojenci se musí dívat na historii jako na vodítko, pokud chtějí vymyslet udržitelný mír v regionu.

*Mónika Palotai je hostující výzkumná pracovnice Hudsonova institutu se specializací na Evropskou unii, mezinárodní právo a energetickou bezpečnost*

*Kristóf György Veres je rovněž vedoucím výzkumným pracovníkem v Institutu pro výzkum migrace (v rámci Mathias Corvinus Collegium) v Budapešti.*

*Obrázek: Shutterstock.*